

Příprava na čtení u dětí se SP

Vliv sluchového postižení při osvojování si dovedností číst

- SP ovlivňuje *komunikační schopnosti*
- SP ovlivňuje *psychické funkce* uplatňující se při čtení (pozornost, vnímání, myšlení, paměť a citové procesy)

SP děti mívají:

omezenou slovní zásobu,

omezené a zkreslené sluchové vnímání,

opožděný vývoj řeči.

Slyšící a recepce psaného textu

- kolem 6.roku věku
  - dostatečná vyzrálost CNS
  - mentální slovník
    - vytvořený prostřednictvím akusticko-kinestetické formy řeči (nejprve mluvená řeč, pak optické značky, čtení a psaní, učí se číst slova, která zná)
  - součást předpokladových struktur umožňujících vzájemnou komunikaci

Nejčastější potíže při čtení u slyšících dětí

- odlišná grafická a fonetická podoba slova
- správné pochopení funkce verzálů na počátku větných celků, vlastních jmen a názvů (D-d, G-g, A-a)

Recepce psaného textu neslyšícími

- neslyšící dítě je vystavováno jazyku v písemné podobě již kolem 3.roku věku
- jako první – optická forma
- jako druhá – akusticko-kinestetická forma
- schopnost recipovat psaný text – podmíněna vytvořením mentálního slovníku

- výhoda – mentální slovník vytvořený na podkladě vizuálně-motorické formy – tzn. prostřednictvím znakového jazyka
- při počátečním vytváření mentálního slovníku v rámci vzdělávacího procesu – slova instalována do sémantické sítě
- věty:

Př. a) *Pepa pije mléko.*

b) *Táta vypil kávu.*

c) *To je máma.*

d) *Naše rodina jí zeleninu, proto je zdravá.*

x *Naše rodina jí zeleninu, protože je zdravá.*

Předpoklady úspěšného čtení

- a) čtenář má být *smyslově vybaven*
- b) schopnost *rozpoznat výrazy*, které nesou nějaký význam a identifikovat jejich význam lexikální a gramatický
- c) na základě své zkušenosti se světem přiřadit *význam celého textu*.
  - **čtení u dětí se SP x u slyšících dětí**

Přípravná cvičení na čtení

- cvičení na rozvoj sluchového vnímání
- cvičení na rozvoj zrakového vnímání
- zraková a sluchová paměť
- trénování očních pohybů
- smysl pro rytmus
- cvičení na orientaci v prostoru
- hry s písmeny
- dále:
  - hlasité předčítání krátkých textů

- společné prohlížení knížek s obrázky a tištěným textem
- upozorňování na to, že věci, které kupujeme, mají své názvy
- předčítání nápisů na obchodech

...motivovat ke čtení !!!

Metody výuky čtení

a) globální

- vychází z tvarové psychologie
  - upřednostňuje celostní vnímání
  - méně pozornosti je věnované rozkladu slova na jednotlivé morfémy nesoucí gramatický význam (důležitý pro pochopení syntagmatických a paradigmatických vztahů v českém jazyce)

Přípravná etapa

a) diferenciatní cvičení

b) porozumění a zapamatování pojmu

Etapa vlastního čtení

- začíná tehdy, kdy je natištěné slovo odděleno od obrázku

b) analyticko-syntetická

- dokáže zachytit komplikovanou flexi českého jazyka
- interference ZJ do ČJ

(např. gramatické kategorie – času a čísla)

- počátek nácviku – doplňování chybějících písmen (k-čka, ml-ko), slabik (ma-, lo-ta, čepi-)
- poté – skládání slov ze slabik a písmen
- doprovázena daktylem

Úprava textů pro čtenáře se sluchovým postižením

Výběr textu / knihy pro úpravu

Pro koho je/bude text určen?

- a) stupeň a druh SP
- b) věk dítěte
- c) mentální předpoklady /duševní úroveň dítěte
- d) stav rozvoje jeho řeči
- e) životní zkušenosti
- f) jazyková praxe
- g) čtenářská vyspělost
- h) zájmy a záliby dítěte
- i) náročnost textu

Jak postupovat při úpravě textu

1. stanovit si základní dějovou osnovu
2. vyhledat relevantní (budou zachována, někdy v pozměněné formě) a redundandní (mohou být vypuštěna – nenaruší celkovou kohezi cílového textu) slova
3. při úpravě knihy – někdy sloučení kapitol
4. Vyjmutí reálií vztahujících se k historickým a zeměpisným údajům či společenským zvykllostem a jsou zařazeny do úvodní kapitoly
5. Přidávání informací nezbytných pro pochopení některých zákonitostí lexikálního subsystému, slovtvorby, stylistiky,... a informací spojených s mimojazykovou situací (historie, kultura...) popisovanou ve výchozím textu – nejlépe **vysvětlivky** mimo hlavní dějovou linii

- **Úprava délky textu**
- **Úprava sledu událostí v textu**
- **Gramatická úprava textu**
- **Míra výslovnosti textu**
- **Přímá řeč**
- **Tvorba vysvětlivek**
KAM umístit vysvětlivky?
Význam slova
- **Metafory, metonymie, frazémy a přísloví**
- **Ilustrace v upraveném textu**

Ověřování textů

- Reprodukce přečteného
- Ověření porozumění pomocí obrázků
- Jazyková cvičení
- Odpovědi na otázky
- Metody vyžadující samostatné, tvůrčí myšlení
- Systém nadpisů

Literatura

DAŇOVÁ, M. *Metodika úpravy textů pro znevýhodněné čtenáře*. 1. vyd. Praha : Grada, 2008. ISBN 978-80-247-2389-1.

KOMORNÁ, M. *Psaná čeština českých neslyšících – čeština jako cizí jazyk*. 2. vyd. Praha : Česká komora tlumočnicků znakového jazyka, 2008. ISBN 978-80-87218-29-7.

KRAHULCOVÁ, B. *Komunikace sluchově postižených*. 2. vyd. Praha : Karolinum, 2003. ISBN 80-246-0329-2.

LUKÁČOVÁ, J. *Čtení s porozuměním u dětí se sluchovým postižením*. Diplomová práce. Brno: Masarykova univerzita. 2011. 87.s.

SOURALOVÁ, E. *Čtení neslyšících*. 1. vyd. Olomouc : Univerzita Palackého, 2002. ISBN 80-244-0433-8.

Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání

Hypertextové odkazy:

- weblik.cktzj.com
- www.eliska.cz
- www.jazykove-centrum-ulita.cz